

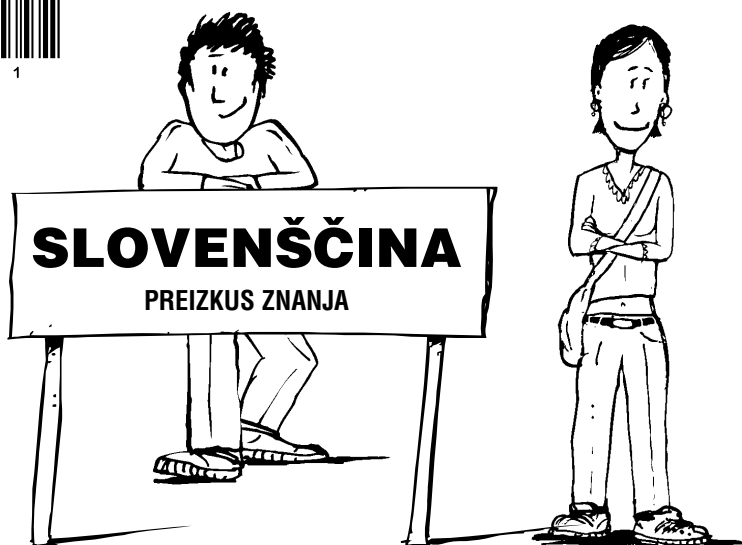

Šifra učenca/učenke:

Državni izpitni center

REDNI ROK

Sreda, 6. maja 2009 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki: Učenec/učenka prinese s seboj modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik. Učenec/učenka dobi en obrazec za točkovanje.

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

ob koncu 3. obdobja

NAVODILA UČENCU/UČENKI

Natančno preberi uvodna navodila.

Prilepi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na obrazec za točkovanje.

Preden začneš reševati naloge, previdno iztrgaj priloge, na katerih sta izhodiščni besedili.

Nato pazljivo preberi navodilo posamezne naloge in jo reši. Pri reševanju si pomagaj z besedilom.

Piši čitljivo in s pisanimi črkami.

Če naloga zahteva izpis, ne smeš spreminjati ničesar – ne začetnic, ne oblike besed, ne besednega reda, ničesar ne smeš dodati ali izpustiti.

Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo. Ne uporablaj korekturnih sredstev.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič (0) točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni kasneje. Na koncu svoje odgovore še enkrat preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti.

Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 20 strani, od tega 4 prazne.

PRAZNA STRAN

PRILOGA

I. DEL

Janez Menart

OBISK

Kamnit, izlizan staroveški prag;
mrakobna, vlažna veža, velban strop,
plesniv, napet omet, zatohel zrak;
dvorišče med zidovi, kakor grob;

stopnišče, kot pahljača stare dame
iz stebra razpotegnjeno v polkróg,
obgnet držaj, soj vrat, ki pade name;
in rjast gank, vkovan v baročni slog.

Pogled tja čez – zid, okenca brez šip;
pogled navzgor – zid, okna, dimnik, hrib –
in vsepovsod plesnoba, hlad in mrak.

Stopničke, kot rov v hišo. Smrad. Trohnoba.
Hodniček, niša, mračna vrata v klet.
Da, to bo kuhinja. In tole soba.
Sèm sonca ni bilo že tristo let.

Kaj pa bi radi? pravi in odklepa.
– Nič, malo gledam ... Tu sem stanoval ... –
O, kar pogledjte! – Vidim ... Hvala lepa,
pa brez zamere ... *Kakšne le!* – No, prav. –

Za vódo sije sonce in jesen
žari v kostanjih. Listje v reko seda.
Jaz sem ubežal bedi tistih sten.
A sredi njih je še ostala beda.

Kot da njih moč je dedna, neminljiva:
ko kdo jim ubeži, je drug ujet.
Usoda za usodo v njih se skriva.
In hiša stala bo še tristo let.

(J. Menart, Pod kužnim znamenjem, I. Bratko, urednik, DZS, Ljubljana 1977.)

PRAZNA STRAN

PRILOGA

II. DEL

KO SE JE ENAKOPRAVNOST PISALA Z VELIKO ZAČETNICO

- 1 Karantanija je bila prva samostojna kneževina južnih Slovanov. Njeno središče je bilo na današnjem Gosposvetskem polju. Približno 100 let (658–743) je živela svobodno življenje in v tem času je ustvarila legendarno vladavino ljudstva.

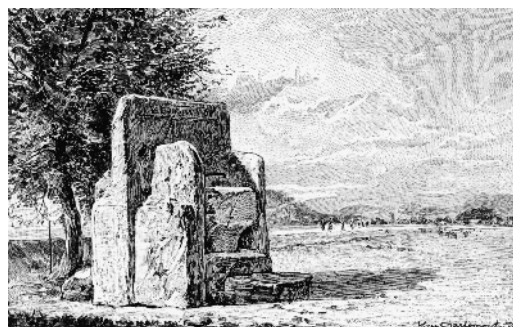

Zemljevid Karantanije (658–743)

- 2 Oblast v Karantaniji je bila v rokah kneza; temu je oblast podelilo ljudstvo s posebnim obredom.
- 3 Ustoličevanje karantanskih knezov je potekalo sredi Gosposvetskega polja, v bližini Krnskega gradu. Tam je nekoč stal zgornji del kamnitega rimskega stebra; to je bil knežji kamen (danes je shranjen v deželnem dvorcu v Celovcu). Nedaleč proč pa je stal vojvodski prestol, sestavljen iz nagrobnih kamnov (ta še danes stoji na istem mestu). Prvi del ustoličevanja novega kneza je potekal pri knežjem kamnu, drugi pa pri vojvodskem prestolu.

Knežji kamen

Vojvodski prestol

- 4 Na dan ustoličevanja je na knežji kamen sedel kmet. Okrog njega se je zbralo ljudstvo, da bi pričakalo prihod novega kneza. Ta je prišel s svojim spremstvom; oblečen je bil v slavnostno in bogato knežje oblačilo, ki pa ga je moral sleči, preden se je približal kmetu na knežjem kamnu. Obleči se je moral v kmečko nošo in se pokriti s kmečkim klobukom. V levo roko so mu dali palico, v desno pa povodec z dvema živalma – z lisastim volom in lisasto kobilo. Nato se je približal kmetu. Ta je glasno vprašal ljudstvo: “Kdo je tisti, ki se semkaj približuje?”
- “Deželni knez,” je odgovorilo ljudstvo.
- “Je pravičen sodnik? Mu je mar za blagor domovine? Je svobodnega rodu? Je varuh prave vere?” je spraševal kmet in ljudstvo mu je odgovarjalo: “Je in vedno bo!”
- “S kakšno pravico me more pregnati z mojega sedeža?” je nadalje spraševal kmet.
- “Odkupil ti ga bo s šestdesetimi vinarji, z lisastimi živalmi in z obleko, ki jo ima. Tvojo hišo pa bo oprostil vseh davkov!” je odgovorilo ljudstvo.
- Tedaj je kmet kneza rahlo udaril po licu, vzel vola in kobilo ter se mu umaknil s kamna.

Marij Pregelj, Ustoličenje prvega karantanskega kneza, tempera, 1939

- 5 Novi poglavar, ki so mu v mirnem času rekli knez, v vojnem pa vojvoda, je sedel na knežji kamen in z mečem zamahnil na vse štiri strani neba. Tako je ljudstvu obljubil, da mu bo dober vladar in pravičen sodnik. Nato je v znamenje treznosti izpil požirek vode iz kmečkega klobuka in tako potrdil, da bo zadovoljen s tem, kar daje domača zemlja.
- 6 Nato se je preoblekel v knežje oblačilo in odšel k vojvodskemu prestolu. Sedel je na prestol ter sprejemal poklone gospode in ljudstva, potrjeval je stare pravice in svoboščine, poslušal prošnje in pritožbe ter razsojal prepire.
- 7 Simbolika ustoličevanja nosi dragoceno sporočilo: Knez je bil pri Karantancih le prvi med starešinami. Oblast je sprejel iz rok ljudstva. Na to naj bi ga vedno spominjali kmečka noša, vol, kobila in požirek vode iz kmečkega klobuka.
- 8 Ta obred se je na Koroškem ohranil še dolgo potem, ko je Karantanija izgubila samostojnost. Po njem so še v poznem srednjem veku ustoličevali koroške vojvode.

Dušica Kunaver

(Prirejeno po reviji Gea, julij 2007.)

I. DEL

Naloge iz I. dela se navezujejo na besedilo Janeza Menarta *Obisk*.

Pozorno preberi izhodiščno besedilo in reši naloge.

1. Kam spada izhodiščno besedilo? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A V prozo.
- B V pesništvo.
- C V dramatiko.

	1
--	---

2. Katera trditev o izhodiščnem besedilu je pravilna in katera ni pravilna? Če je trditev pravilna, na črtico napiši P; če trditev ni pravilna, napiši N.

- _____ Naslov besedila je v skladu z vsebino besedila.
- _____ Iz besedila je razvidno, da se obiskovalec pogovarja z osebo, ki jo je spoznal pred leti.
- _____ Iz besedila je razvidno, da se obiskovalec pogovarja z žensko.
- _____ Na začetku besedila je veža primerjana z grobom.
- _____ Besedilo je ep.
- _____ V besedilu prevladuje oklepajoča rima.

	3
--	---

3. Kaj je po tvojem mnenju temeljna značilnost hiše, predstavljene v izhodiščnem besedilu? Po čem v izhodiščnem besedilu tako sklepaš? Odgovor v eni ali dveh povedih napiši na črte.

	2
--	---

4. **Kakšno razpoloženje vzbuja v bralcu prvi del izhodiščnega besedila in s čim ga avtor ustvari?** Svojo ugotovitev ponazori s primerom iz izhodiščnega besedila. Odgovor v eni ali dveh povedih napiši na črte.

	2
--	---

5. **V drugi kitici izhodiščnega besedila je primera/komparacija. Kaj je primerjano s čim? Katera skupna lastnost omogoča to primerjavo?** Odgovora napiši na črti.

	2
--	---

6. **V 6. kitici izhodiščnega besedila se pojavi pesniška podoba iz narave.**

- a) **V čem se ta pesniška podoba razlikuje od vseh ostalih podob v izhodiščnem besedilu?** Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

- b) **Kaj je s to pesniško podobo povedano o življenju?** Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

7. **Kaj je sporočilo izhodiščnega besedila?** Odgovori s svojimi besedami in upoštevaj vse, kar je zapisano v zadnjih 6 vrsticah besedila.

	2
--	---

8. **V 5. kitici izhodiščnega besedila se pogovarjata dve osebi. To kitico pretvori v dramsko obliko.** Uporabi vse besede iz 5. kitice.

	2
--	---

9. **Avtor izhodiščnega besedila je Janez Menart.**

- a) **Kdaj je živel in ustvarjal Janez Menart?** Obkroži pravilni odgovor.

V 19. stoletju.

V 1. polovici 20. stoletja.

V 2. polovici 20. stoletja.

- b) **Kateri ustvarjalci so sodobniki Janeza Menarta?** Obkroži vse pravilne odgovore.

Fran Levstik

Tone Pavček

Svetlana Makarovič

Niko Grafenauer

- c) **Soavtor katerega dela je Janez Menart?** Obkroži pravilni odgovor.

Pesme za pokušino

Erotika

Pesmi štirih

Majnice, fulaste pesmi

	2
--	---

10. Napiši besedilo, v katerem boš združil/združila svoje ugotovitve o izhodiščnem besedilu in besedilu Kajetana Koviča *Moje mesto*.

Kajetan Kovič

MOJE MESTO

1 Na severu te male domovine
je mesto, kjer sem bil nekoč doma.
Nad njim so nizke gozdnate planine
in dobra volja vedrega neba.	3 Tam je še reka s trdnimi mostovi
in skritimi zelenimi potmi
za polrazpalimi zidovi
in toliko zaljubljenih oči.
2 Tam so vse hiše starega spomina,
in koder ozke ulice gredo,
ne manjka krčem in ne zmanjka vina
in ne ljudi, ki ga pijo.	4 In tam je park in v ribniku labodi
in dolg kostanjev drevored,
ki nekam tja v predmestje vodi,
kjer se prične in neha drugi svet.
- 5 Na tujem kje so ljubši mi večeri
od utrudljivih jutranjih skrbi,
a tukaj dan z enako mero merim
kot hitri beg ljubezenskih noči.
- 6 Ker, ko prebiram blažene spomine
dekliških sanj in deškega srca,
vem, da sem bil, da sem, da bom doma
na severu te male domovine.

(K. Kovič, Vetrnice, I. Bratko, urednik, DZS, Ljubljana 1970.)

V svoje besedilo vključi:

- eno podobnost obeh besedil na oblikovni ravni,
- na osnovi česa lahko sklepaš, da obiskovalca ne živita več v hiši in mestu, o katerih govorita besedili,
- kakšen odnos do mesta je izražen v besedilu *Moje mesto* in po čem v besedilu tako sklepaš,
- eno poljubno razliko med besediloma.

Napiši zaokroženo besedilo, ki bo imelo največ 6 povedi.

A:

	4
--	---

B:

	2
--	---

II. DEL

Naloge iz II. dela se navezujejo na besedilo *Ko se je enakopravnost pisala z veliko začetnico*.

Pozorno preberi izhodiščno besedilo in reši naloge.

- 1. Izhodiščno besedilo je bilo objavljeno v reviji Gea. Kje bi še lahko bilo objavljeno?** Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A V leksikonu.
- B V učbeniku.
- C V otroški reviji.
- Č V oglasih.

	1
--	---

- 2. S katerim namenom je avtorica napisala izhodiščno besedilo?** Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Da bi ji bralci posredovali nove podatke o ustoličevanju karantanskih poglavarjev.
- B Da bi se bralci udeležili ustoličevanja karantanskih poglavarjev.
- C Da bi bralci obred ponovili tudi v današnjih časih.
- Č Da bi bralci čim več izvedeli o ustoličevanju karantanskih poglavarjev.

	1
--	---

- 3. Kaj pomeni, da "*se je enakopravnost pisala z veliko začetnico*"?** Odgovor v eni povedi napiši na črto.

	2
--	---

4. **Katere od naslednjih tem so predstavljene v izhodiščnem besedilu?** Obkroži črke pred pravilnimi odgovori.

- A Od kod so Karantanci sprejeli ustoličevanje.
- B Potek ustoličevanja.
- C Kako so obred sprejemali drugi narodi.
- Č Pomen ustoličevanja.
- D Ustoličevanje v današnjem času.
- E Prostor, kjer je potekalo ustoličevanje.

	2
--	---

5. **Ali so naslednje trditve o izhodiščnem besedilu pravilne?** Če je trditev pravilna, obkroži DA. Če trditev ni pravilna, obkroži NE.

Knežji kamen stoji na istem mestu kot pred 1300 leti.	DA	NE
Kmet se je počasi približeval knezu, sedečemu na knežjem kamnu.	DA	NE
Knez je izrekal zaobljube na vojvodskem prestolu.	DA	NE
Karantanski poglavar je imel samo en naziv.	DA	NE

	2
--	---

6. **Kaj je značilno za knežji kamen in kaj za vojvodski prestol?** Na vsako črto napiši po **tri** ustrezne številke iz desnega stolpca.

_____ knežji kamen

_____ vojvodski prestol

- 1 Je zgornji del kamnitega rimskega stebra.
- 2 Shranjen je v Krnskem gradu.
- 3 Na njem je sedel knez v kmečkem oblačilu.
- 4 Stoji na Gosposvetskem polju.
- 5 Je iz nagrobnih kamnov.
- 6 Knez in kmet sta na njem sedela skupaj.
- 7 Shranjen je v Celovcu.
- 8 Na njem je sedel knez v knežjem oblačilu.

	2
--	---

7. **Ali je izhodiščno besedilo umetnostno ali neumetnostno? Po čem tako sklepaš?**
Dopolni poved z manjkajočima podatkom.

Izhodiščno besedilo je _____, saj
_____.

	1
--	---

8. a) **V kateri časovni obliki je večina glagolov v izhodiščnem besedilu?** Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

- b) **Zakaj so v tej časovni obliki?** Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

9. **Kaj v izhodiščnem besedilu pomenijo navedene besede?** Na vsako črtico napiši ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ ustoličevanje	1 vreden občudovanja, znan
_____ legendaren	2 država, ki ji vlada kralj
_____ kneževina	3 slovesno podeljevanje oblasti
	4 sedenje vladarja na prestolu
	5 dežela, ki ji vlada knez
	6 sodoben, pomemben

	2
--	---

10. **Kaj sta besedi na levi?** Na vsako črtico napiši ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ <i>knez in vojvoda</i>	1 Besedi sta protipomenki.
_____ <i>oblast in samostojnost</i>	2 Besedi sta samostalnika moškega spola.
_____ <i>sleči in obleči</i>	3 Besedi sta nadpomenka in podpomenka.
_____ <i>obred in ustoličevanje</i>	4 Besedi sta samostalnika ženskega spola.
	5 Besedi sta pridevnika.

	2
--	---

11. **Preberi poved.**

Nato se je preoblekel v knežje oblačilo in odšel k vojvodskemu prestolu.

Poved pretvori v novo poved, ki se začne z veznikom *preden*. Dokončaj novo poved in jo napiši na črto.

Preden _____ .

	2
--	---

12. Preberi poved.

“S kakšno pravico me more pregnati z mojega sedeža?” je nadalje spraševal kmet.

a) Iz navedene povedi izpiši zaimka. Vsakega napiši na ustrezno mesto v preglednici.

Osebni zaimek:	
Svojilni zaimek:	

	1
--	---

b) Na koga se nanašata zaimka? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A Na kmeta.
- B Na kneza.
- C Na ljudstvo.
- Č Na spremstvo.

	1
--	---

13. Dopolni vprašanja, s katerimi se sprašuješ po podatkih iz besedila. Na vsako črto napiši ustrezno vprašalnico.

_____ je knez sprejel iz rok ljudstva? Oblast.

_____ je bilo središče Karantanije? Na današnjem Gosposvetskem polju.

_____ bo knez oprostil kmeta? Vseh davkov.

	2
--	---

14. Besede v oklepajih postavi v pravilno obliko. Napiši jih na črte.

Gosposvetsko polje leži nad (*Celovec*) _____.

Ljudstvo je bilo zadovoljno s (*svoj vladar*) _____.

V Karantaniji so živeli pod (*oblast*) _____ kneza.

Včasih so imeli kmetje preveč (*prošnja*) _____ za svojega kneza.

	2
--	---

15. Preberi poved.

Sedel je na prestol ter sprejemal poklone gospode in ljudstva, potrjeval je stare pravice in svoboščine, poslušal prošnje in pritožbe ter razsojal prepire.

Iz navedene povedi izpiši glagol, ki ima omejeno trajanje (zaznamuje enkratno dejanje), in enega od glagolov, ki imajo neomejeno trajanje (dejanje se večkrat ponovi). Vsakega napiši na ustrezno črto.

Glagol z omejenim trajanjem: _____

Glagol z neomejenim trajanjem: _____

	1
--	---

16. Preberi poved.

Knez je ljudstvu zatrdil, da bo zadovoljen s tem, kar mu daje domača zemlja.

Poved pretvori v premi govor. Napiši ga na črto.

	2
--	---

17. Preberi poved.

Okrog njega se je zbralo ljudstvo, da bi pričakalo novega kneza.

a) Vprašaj se po obkroženem stavku. Vprašalno poved napiši na črto.

	1
--	---

b) Kateri odvisnik je obkrožen? Odgovor napiši na črto.

	1
--	---

18. Napiši obnovo 4. odstavka iz izhodiščnega besedila. Napiši največ 6 povedi.

A:

	1
--	---

B:

	3
--	---

C:

	2
--	---

SKUPNO ŠTEVILO TOČK I. IN II. DELA:

	60
--	----

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN